

SZUNYOG ZSUZSA

Anyámok számozatlanul

(Részlet)

...és most a táncosokról és az énekesekről.

Ruhaméretben és években is 48-as volt anyám, amikor benevezett egy énekversenyre. Különködő volt, kopott, szürkés hajjal és ódivatú, előnytelen ruhában állt ki a színpadra. A zsűri és a közönség már előre kinevette. A nevem Susan, és világhírű énekesnő szeretnék lenni – mondta, és pukedlizett. A kuncogás ekkor hahotává erősödött. Mit keres itt ez a tehén? – súgta oda Mike Jennynek, persze a mikrofonját közben letakarta.

És az első kiadott hang után csodálattal őrjöngött zsűri és közönség.

Az istenért, hát eddig miért nem? – őrjöngött a kérdés is. – Csak úgy. Hát, mert eddig nem sikerült. S a hanyagul ott hagyott szőrök és szálak már másnapra eltűntek, és a kopott szürkés haj be barnult, anyámat, ha már széppé nem lehetett, legalább elegáns középkorú dámává montírozták, ami a kezében lógó táskától nagyon angolszász lett. Abban a kicsi időben, amit még a falujában töltött, a háza mellett legelésző libáknak is megmutatta a tatyót. A libák elismerően gágogtak, s az anyámat, már híres énekesnőt váró limuzin körül totyogtak. Az istenit, ez a sok libaszar – törülgette a cipőjét a vidéki udvar fűvébe a sofőr. A libák már akkor ismerték anyám hangját, amikor nagyközönségről még szó sem volt.

48-as kincsvadász anyám a kaliforniai aranyláz idején benevezett a helyi kocsmái énekversenyre. Különködő volt, hosszú barna haját nem tekerte kontyba, lovaglónadrágban és bőrzekében állt ki a színpadra. És sáros csizmában. A nevem Susan, Susan Bond – mondta a már előre füttyögő közönségnek. Előkapta hatlövetű Winchesterét, és megpörgette az ujjai körül. – Ki mer itt nevetni? – és a levegőbe lött. Tiszta rablólány Andersen *Hókirálynőjéből*.

Huszzonegyedik századi leszármazottja, az aranyásónak nevezett kis anyám főbb ismertetőjegyei a következők voltak: vékony, szőke, mindenképpen szép testű, a város legdrágább kávéházának állandó vendége. Ha idegenek telepedtek mellé, mintha csak véletlenül tenék, mintha máshol nem lenne hely, ő tüntetőleg másfelé nézett,

mintha nem is lenne ott, vagy mintha átnézne rajtuk. Idegennek kellett lenni a talpán, aki ezt a sok minthát le akarta küzdeni. Csak a legedzettebb aranyásók láthatták, hogy a hajszálai külön-külön is szépek voltak.

Ui. Lehetett volna huszadik századi is, persze, de ez az anyám, akiről a McDonaldsból jövet hallottam, miközben Sam a becsomagoltatott hamburgereit vitte, éhes volt és szerelmes – de aranyásó, tehát nekem reménytelen –, legyintett a langyos nyári estébe, ismertem, ez az anyám éppen a 21. századból való volt, úgyhogy maradjunk csak meg nála.

Aranyásónak nevezett kis anyám főbb ismertetőjegyei a következők voltak: vékony, szőke, mindenképpen szép testű, a város legdrágább kávéházának állandó vendége. Apám meglátva egy ilyen anyámat, felsóhajtott, á, nem, egy ilyen nő sose lesz az enyém, túl szép ez nekem. És akkor egyszer csak egy ilyen nő hozzálépett, megragadta a nyakendőjét, és magával húzta, apám orráról majd lecsúszott a szemüveg, aztán lecsúszott egészen, a szemüveg is boldog volt, meg apám is.

Aztán 48-as szabadságharcos anyámat se felejtjük el. Kibomló hajjal, suhogó szoknyában és énekelve vonult a hadak élén. Róla mintázták – konkrétan Delacroix – a *Szabadság vezetői a népet* c. képet. Modellként tíz frank volt az órábére, és azt a suhogó szoknyát szívesen hazavitte volna, nem csak kölcsönbe!

Bártáncosnő anyám rengeteg szép ruhát vett, főleg fellépőruhának, a szekrényében egymáshoz szorulva lógtak a fogasokon. Egyik nap a pepita felsőt vette fel, másik nap a farmerszoknyát, minden napra jutott valami új ruhadarab. Aztán egyszer csak nem vett több ruhát. A tükör előtt sminkelve rámeredt a képmására. Azután csak abban táncolt, ami megvolt. De a ruhák megmaradtak. – Vár a színpad, mennem kell – mondta a kilincset markolva, miután magára húzott egy piros trikót. És eltáncolta, hogy eperdíszítés egy porcelántálon.

És maradt az álom, hogy eperdíszítés egy porcelántálon.

Vagy női kézitáska vállpántján nemez – esetleg bőrvirág, nem, hóvirág. Kék alapon fehér, a konziban két évig gyakorolták, hogy lehet a kéket eltáncolni. Figyeljék meg, hogy a kéket a legnehezebb – mondta a balettmester. Figyelték. Balettművész anyám hosszú ideig figyelte, hogy tényleg a kéket a legnehezebb-e. Merthogy hol fogható meg? A szélénél, próbálkozzunk a szélénél, mintha egy lepedőt húznánk. Jöhet bármi szín, kék, sárga, fehér, hupipiros, csak feketét ne kelljen táncolnom megint – nézegette a színskálát anyám.

Le ne engedje azt a C hangot, tartsa, tartsa – mondták anyámnak. Tartotta. Már az igazi citromból készült savanyú limonádéért is, amit óra után kapott. A folyosón közben apám várta, s anyám, még mindig tartva a C hangot, a péntek kora délutáni napsütésben, már ami a napból az osztályba beszűrődött, arra gondolt, hogy milyen jó lesz énekóra után vele – apámmal – kimenni az épületből, aztán valahol megvacsorázni és végigszerkezteni a hétvégét. Aztán kicsit összevesztek, és a végig-ből fél lett. Mivel anyám éretlen volt, apám pedig érett. Egy citromszagú téli délutánon.

Világhírű énekesnő anyám ötvenévesen simán spárgát csinált a színpadon, hatvanévesen cigánykerekezett, a hetvenedik születésnapján próbálta meg a szaltót, és nyolcvanévesen

ejtőernyőzött. Rá valahogy fordítva hatott az idő. Mint a kávé, minél többet iszol, annál inkább feldob. És akkor így egyre fiatalabb lett mellette az apám.

Izzó kardalnoknő anyám nem kevésbé izzó kardtáncos apám Hacsaturján kompozíciójában a dőlés szögét próbálta, az fontos, nézze, hogy kell dőlni, aztán egymásba dőlnek.

Fuj, mész innen, bökdöste cipőjével arrébb a libákat etetés közben anyám, aki szederfára mászott, folyót úszott át, lovas kocsit hajtott, kesztyűs kezében tartotta a gyeplőt, a fejét nyughatatlan paripaként vetette fel, úgy ügettek végig a kisváros főutcáján, hogy csodájukra megálltak a járókelők, s nézték Juliskát. A női fodrászat előtt lepattant a kocsiról – gyere már, Annuska, ne légy gyáva –, hívta húzódozó hűgát, és besiettek a fodrázsműhelybe, ahonnan két óra múlva a legújabb párizsi rövidhaj-frizurával léptek ki, rajta szintén párizsi divat szerinti kalapkával. Ilyenkor anyám Esthernek érezte magát. De mit fog szólni édesapánk, ha meglátja? – ijedezett a húga. Fél óra ugyanolyan büszke kocsimenet után az édesapjuk elé pördült a lánya, anyám. – Ugye, tetszik édesapámnak, ugye, jól áll az új frizura? – s a nagy bajszú öreg dörmögött, hogy szép-szép, csak minek kellett azt a hosszú haját levágnatni. Aztán párizsi anyám tovább pördült Margit szobájába, ahol a nővére az udvarlójával társalgott, és egy mozdulattal kivette a három legfinomabb pralinét a bonbonos dobozból. A többit délutánra tartogatta, igaz, hogy a doboz akkor már valamelyik fiók mélyén lapult. – Julis, hol a csokoládé? – hördült utána a nővére. Majd Mariskához nézett be, aki megígérte, hogy az esti kastélybeli énekléshez elkészül a sötétkék ruha gallérjának hímzésével. Hétre várta a grófnő Juliskát, a kedvenc énekeslányát. Aki énekelni meg csacsogni szeretett a legjobban, tiszta filmszínésznő, már a hangosfilm korából. Libát etetni, azt nem.

Anyám hangosfilm korában egyre csak beszélt, csacsogott, csevegett, társalgott, nótázott, operettezett, hétre ma várom a Nemzetinél, zongora felé hajolt kiváltképp orgonavirágzás idején, a kezét kecsesen nyújtotta, kesztyűjét-kalapját az egész kisváros beszélte, és az udvarlók csak a kapuig kísérekthék.

A filmtörténet előrehaladtával anyám non-plusz-ultra sütés közben egyre csak beszélt, csacsogott, csevegett, társalgott, mókázott, dalolt, hallod-e, Rozika te, grófnőkre emlékezett, töltött káposzta töltése közben bizonyos hímzett ruhagallérokra, gavallérokra, gyerekpelenkázás közben énekelte a fia-dalt, Gézuka, maga édes, maga drága, szőlőkapálás közben meg ki tudja mit, karácsonykor a *Mennyből az angyalt*.

Anyám sose volt némafilm, még ha befejezésként szépen hatna is.

Apám az Operaház balettkarának szólistája volt, aztán egy nap meggondolta magát, és már nem akart se szólista lenni, se balett. Anyám attól fogva minden este ott ült a nézőtéren, és várta, hátha mégiscsak megjelenik a színpadon. Két óráig tartó tömény szívfájdalom, ült, mint konyakmeggy a dobozban, csak éppen előadás után nem volt kinek odaadnia magát. És akkor 15 év nem tánc után apám kapott egy felkérést, és csodamód elvállalta. A majdnem leghíresebb szerepét kellett eltáncolnia. Az anyám még mindig ott ült a nézőtéren. És 15 év nem tánc után apám úgy perdült ki a színpadra, mintha soha abba se hagyta volna. Egy szólista nem felejt. Ahogy kartáncos anyám sem. És anyám csak nézte, nézte, nem volt könny a szemében. Látod, csak kívártam. Aztán meg csak nevetett. Tetszett neki az a táncos a színpadon. That was one of our best nights, honey.

Vitathatatlanul tehetséges zenész-apám a kopogó léptek ritmusát bármilyen módon tudta ismételni. Lehetett galopp, ügetés, séta vagy Bizet nyitánya. Na és erre harapott az

anyám, erre a ritmusérzékre, a pontosan földre csapott lábra. Bár apám váltig állította, hogy ő nem, ő csak a ritmust követi, nem a zenét. Apám a ritmus szabályossága miatt táncolt, anyám a ritmus szertelensége miatt. Így voltak ők ketten.

Apám az ütem végén földre csapta a lábát, pici porfelhő kerekedett, aztán csend. Majd fénykihunyás.

Nekem a művész kellett belőled, állad alatt a hegedűvel, és lehattél volna mérsékelten örült is – azért nem teljesen, és akár szegény is, bár praktikusán átgondolva, nagyon jó zenész lévén valószínűleg nem is lettél volna szegény, de akár az is, és kézen fogva húztalak volna magammal, ha egy másik nő akart volna kézen fogva magával húzni, én kikapartam volna a szemét, mióta vagy ilyen harcias, madaram?, kérdezett közbe apám, azóta már legalább harminc nővel lefeküdtem volna, a madarat is röptében, úgyhogy csak nyugodj bele szépen, anyám apám vállára hajtott fejű, lehuny szemű fényképét a könyv 116. oldalára tették.

– Hány éves, mondja csak? – kérdezte a telefonban egy öreges hang.

– Tizennyolc – válaszolt ifjanc anyám.

– Ó, hát akkor emelje vállára a földet és pörgesse meg – mondta a hang, akinek mániája volt mondatokat osztogatni, főleg tizennyolc éveseknek.

Ennek alapján született a *Földgömböt vállon pörgetni* című cirkuszi világszám. Anyám cirkuszában trapézon lógva háló nélkül gyakorolták és adták elő.

Anyám személyét sok legenda övezte. Volt, aki a havasokban látta bandukolni, volt, aki földig érő nercbundában, aztán vasgyárban vasgyárosnéként, hol olyan volt, mint egy bundakesztyű, hol mint papucs orrán pamutbojt, hol mint egy anyám.

Vasgyári munkásnő anyám csapzott haját fújtatva dobta félre, hevesen, mikor már századszor ismételte ugyanazt a lépést, egy nagyon flash-lépést, be akart kerülni a színház tánckarába, árva volt és hegesztő Chicago külkerületében, micsoda képtelenség, az egyik legjobb táncosnő volt, akit a zsűri valaha látott.

Hevesen tornász anyámról nem mondható el, hogy úgy fizikai munkásként dolgozott volna, de azért mégis, mert annyit de annyit izzadt azokon az erősítőgépeken, annyit de annyit gyúrt, hogy fitnessvilágbajnokként végezte. És közben nem is akarta. Mikor egy bevásárlóközpontban találkoztam vele, alig ismertem meg, olyan vékony volt, szoláriumbarna, és a sminkje tökéletes.

Futó-anyám gondolataira mi sem volt jellemzőbb, mint hogy nagyon gyorsan jelentek meg előtte-benne táskák, virágok, virágos táskák, futottak benne, megjelentek-eltűntek, fel-el, arcok, karcvonalzóval húzott arcok, satírozott rajzlapok, annál a dalnál soha nem gondolt másra, csak az apámra. Mármint hogy mért nem próbálsz meg velem, én még ki merem mondani, szerelem. Meg hogy mért nem vagy most itt velem.

Sűrű ködben kereste apám anyámat, s egyszer megtalálta, egyszer meg nem. Így voltak együtt.

Sűrű sötétségben futott anyám apám ajtajához, s ő egyszer kinyitotta az ajtót, egyszer meg nem. Hol voltak, hol nem.

Sűrű sötétségben csengetett anyám apám ajtaján, s ő egyszer beengedte, egyszer meg nem. Az az egyszer az úgy volt, hogy lent várta a taxi, és még majdnem kifizetni se tudta.

Amikor be, akkor meg azt hiszem, délután volt. De egyszer este tizenegykor is, miután anyám sövénykerítés mentén futott már két km-t. A másik oldalán meg laktanya volt. De hát mit bánta a veszélyt!

Anyámról mint futóvilágbajnokról jelentek meg cikkek a bulvársajtóban. A szöveggel nem volt semmi baja, ilyeneket írtak, hogy mennyit futkosott ez a nő, kislány korában a ködös őszi utcán, nagyobb lány korában focipályán és megint csak ködben, nyári hajnalban szőlődombon, mikor még csak a madarak voltak fent, lány korában bokrok mellett este tizenegykor a fiújával való összeveszés után, aztán meg maga elől, innen ez a futóvilágbajnokiság. Ez rendben is van, de hogy ilyen runya képet tettek be rólam, az azért túlzás, hogy éppen kifulladás, izzadtan lihegek bele a fényképezőgép lenscéjébe, disznóság! A körülötte állók nyugtatgatták, mondták, hogy azért nem olyan rossz az. Nem olyan rossz? Szörnyű! – tombolt a nő, és széttépte az újságot. Hiú egy futónő volt, az biztos.

Futórózsa-anyámat szagolgatta apám. Látott más virágokat is, de azokat nem szagolta és nem ismerte a nevük.

Olyanok vagyunk, mint Micimackó a mézesbödönben, amikor kiöntötte az ár. Kucorgunk benne, miközben ide-oda dobál a körülöttünk hömpölygő víz. És hol itt lyukad ki a bödön, hol ott. Az egyik helyen, mondjuk felettünk, kilyukad, egy kézzel befoltozzuk. A másik helyen kilyukad, becsurog a víz, másik kézzel betapasztjuk. Aztán az egyik láb, aztán a másik. És amikor már teljesen összegabalyodik a kezünk és a lábunk, elnevezzük Twisternek. Twistert játszunk. A lábam pirosan, a kezem kéken, ha leülök, vesztek szépen.

Alattunk, felettünk, mellettünk, közöttünk. És ha elfogynak a határozószók? Azok sose.

Rendező anyám előszeretettel gabalyított össze kezeket és lábakat. Mintha bizonyos betömrhetetlen lyukakat akarnának betömni. – Játsszuk azt, hogy Micimackó vagyunk a mézesbödönben, amikor kiöntötte az ár, és hol itt csurog be a víz, hol ott – magyarázta. – Nyújtózzunk ott elöl, tapasszunk.

– Uramisten, de meddig még, hisz már teljesen kicsavarodtam – sóhajtott az egyik táncosa.

– Határ a csillagos ég – énekelte vissza.

Minduntalan szoft szövegeket énekelt az énekesmadár-anyám. Miért nem szaftost, vagy hard rockot? Hát, a szép fehér ruhája nyakig be volt gombolva, de alul a szoknyarészén a szél minduntalan kigombolta az alsó gombot, a két alsó gombot, anyám begombolta, a szél ki, és megint, ahogy mentek az utcán kettecskén, a szél csak ki, vasárnap délután, és egyszer csak felfújta a szoknyáját egészen a combjáig, anyám odakapott, hogy leszo-ri-ítsa, ez az a híres nevetős képe, a Kennedyeknek is tetszett!